

1.1 ความเป็นมาของโครงการ

การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาระบบการสอน จากการใช้นักศึกษาจากและทองจำหันมาเป็น เน้นหนักในทางที่จะส่งเสริมให้นักศึกษารูจักศึกษาคนควาควยตนเอง¹ ครูและอาจารย์จะบรรยายในห้องเรียนบาง แล้วมอบหมายให้นักศึกษาไปอ่านหนังสือหรือบทความเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังหาทางส่งเสริมให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น โดยจัดให้มีการสอนในชั้นในรูปของการสัมมนาต่าง ๆ ทั้งนี้ระบบการสอนดังกล่าวจะเป็นไปตามนโยบายการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ที่จะส่งเสริมให้มีการจัดการศึกษาระบบเปิดในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ใหม่มากขึ้น โดยเน้นสื่อการสอนต่าง ๆ ที่ช่วยใ้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง² ฉะนั้นการบรรยายในชั้น จึงเป็นแค่เพียงส่วนประกอบส่วนหนึ่งเท่านั้น แนวโน้มใหม่ของการศึกษามุ่งที่จะเสริมสร้างบุคลิกภาพ โดยจัดให้นักศึกษาเป็นตัวของตัวเอง และวิธีที่จะค้นหาความรู้ โดยการศึกษาหนังสือ วารสารและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาหนังสือต่าง ๆ นี้ด้วยตนเอง นักศึกษาจักได้สามารถที่จะวินิจฉัยปัญหาด้วยตนเองว่า สิ่งใดถูก สิ่งใดผิด และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อยุติสำหรับปัญหานั้น ๆ นอกจากนี้ ระบบการสอนเช่นนี้ ยังจะช่วยให้นักศึกษามีทัศนคติกว้างขวาง เกิดความคิดริเริ่มต่าง ๆ ขึ้นอีกเป็นเอกประการ

³ "เมื่อแนวโน้มในการศึกษาของไทยได้พัฒนาไปเช่นนี้ย่อมประจักษ์ชัดว่า บริการที่สำคัญ และจำเป็นยิ่งอย่างหนึ่งในระบบการศึกษาใหม่นี้ จึงได้แก่ ห้องสมุด ซึ่งเป็น

¹ ดร. นวนิตย์ อินทรามะ, ห้องสมุดกับสถาบันการศึกษาชั้นสูง, วารสารสภาการศึกษาแห่งชาติ ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2512), 18

² คู่มือในนโยบายการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 4 ระดับอุดมศึกษาข้อที่ 6

³ ดร. นวนิตย์ อินทรามะ เรื่องเดียวกัน หน้าเดียวกัน

แหล่งจัดหา เก็บรวบรวมหนังสือ เอกสาร วารสาร และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไว้เพื่อ
 ประโยชน์แก่การอำนวยความสะดวกแก่นักเรียน และนักศึกษาของหอสมุดมีส่วนในโปรแกรมการ
 ศึกษา เพราะจะต้องเตรียมอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับความต้องการของอาจารย์ที่สอนใน
 แต่ละหลักสูตรของโรงเรียน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย นอกจากนี้ หอสมุด ยังมีส่วน
 ช่วยปลูกฝังนิสัยของผู้ใช้หอสมุดให้รู้จักอ่านหนังสือ ใญ่รู้จักศึกษาคนควาควยตนเอง หอ
 สมุดจึง เป็นหัวใจสำคัญของสถาบันการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษา
 ชั้นสูงระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย รวมทั้งสถาบันทางการวิจัยอื่น ๆ

ตามแผนพัฒนาการศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยระยะที่ 4 (พ.ศ. 2520 -
 2524) ได้วางนโยบายเกี่ยวกับงานการผลิตบัณฑิต โดยจะขยายปริมาณการผลิตบัณฑิต
 ระดับสูงกว่าปริญญาตรีให้มากขึ้น และเพิ่มจำนวนสาขาวิชา ทั้งนี้โดยคำนึงถึงคุณภาพของ
 การศึกษาและความต้องการของประเทศชาติเป็นหลัก ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย
 ดังกล่าว จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เล็งเห็นความสำคัญของระบบการสอนตามแนวพัฒนา
 ที่ไกลกว้างแล้วในข้างตน จึงได้มีนโยบายปรับปรุงระบบบริการคานหอสมุด ใส่คหค่นศึกษา
 ศูนย์เอกสาร ศูนย์หนังสือ และหน่วยผลิตเอกสารทั้งส่วนกลางและระดับคณะ เพื่อให้
 สามารถให้บริการสนองความต้องการของคณาจารย์และนิสิตไกลกว้างขวางทั่วถึง และมี
 ประสิทธิภาพ อีกทั้งมีนโยบายจัดหาอุปกรณ์ทางการศึกษาเพื่อทดแทนอุปกรณ์ที่ล้าสมัย ให้มี
 ปริมาณเพียงพอ และมีคุณภาพดีพอสำหรับการศึกษา การทดลอง และการวิจัยคนควาของ
 นิสิตและคณาจารย์ ⁴

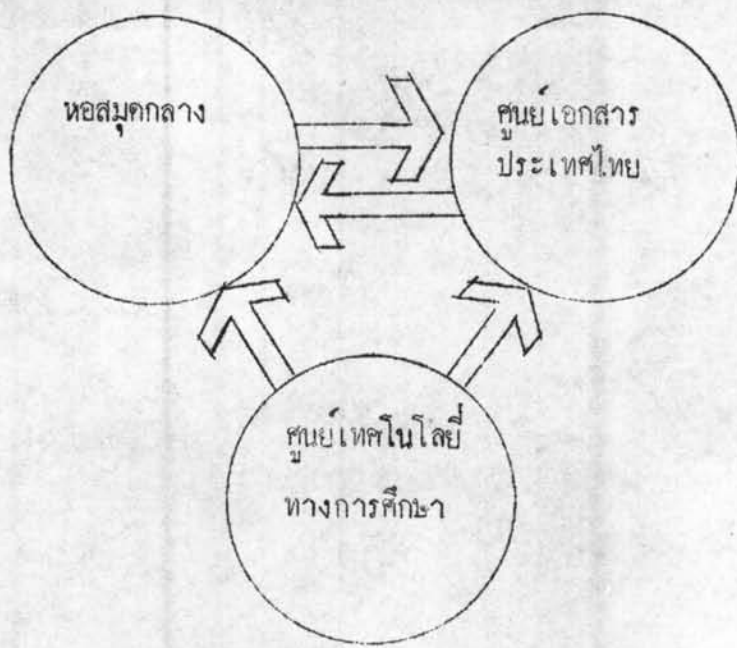
⁴ ปรกคญ นโยบายคานการผลิตบัณฑิต แผนพัฒนาการศึกษาของจุฬาลงกรณ์
 มหาวิทยาลัย ระยะที่ 4, (โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๙) หน้า ค.

จากนโยบายดังกล่าว ทางมหาวิทยาลัยจึงได้ตั้งโครงการ ศูนย์บริการวิชาการ ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางของบริการทางวิชาการของมหาวิทยาลัย โดยรวมบริการของหอสมุดกลาง ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา⁵ และศูนย์เอกสารประเทศไทย
2. เพื่อจัดหาและให้บริการในค่านหนังสือ วารสาร และวัสดุการอ่านอื่น ๆ เพื่อความสะดวกแก่ผู้ใช้ประกอบการ เรียน การสอนและการวิจัย
3. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล และเอกสารทั้งในประเทศ และต่างประเทศ พร้อมทั้งดำเนินการ เพื่อให้บริการในการส่งเสริมการศึกษาและการวิจัยในสาขาวิชาต่าง ๆ
4. เพื่อเป็นแหล่งกลางในการจัดหา ผลิต และให้บริการ เกี่ยวกับสื่อการศึกษา ประเภทต่าง ๆ สำหรับส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของอาจารย์ และการเรียนของนิสิต นักศึกษาและประชาชน

หน่วยงานทั้ง 3 หน่วย (หอสมุดกลาง หน่วยโสตทัศนศึกษากลาง และศูนย์เอกสารประเทศไทย) ที่นำมารวมเป็นศูนย์บริการวิชาการนี้ ในปัจจุบันเป็นหน่วยงานที่ให้บริการทางค่านวิชาการแก่คณะต่าง ๆ เป็นส่วนรวม แต่มีการดำเนินงานของแต่ละหน่วย โดยเอกเทศและมีสถานภาพปัจจุบัน ยังไม่เหมาะสมที่จะให้บริการทางวิชาการแก่นิสิต และคณาจารย์อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นทางมหาวิทยาลัยจึงได้พิจารณานำหน่วยงานทั้ง 3 นี้ มารวมเป็นโครงการเดียวกัน โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้เป็นศูนย์กลางของแหล่งคนควาวิจัย และให้บริการทางค่านวิชาการแก่นิสิตและคณาจารย์ที่สมบูรณ์ที่สุด

⁵ เดิมมีชื่อเรียกว่า หน่วยโสตทัศนศึกษากลาง

ความสัมพันธ์ของหน่วยงานทั้งสาม

หอสมุดกลาง → ศูนย์เอกสารประเทศไทย

- ส่งเอกสารทางวิชาการไปให้ศูนย์ฯ เก็บ
- ให้ความร่วมมือกับศูนย์ฯ ในการค้นหาเรื่องที่ต้องการ
- ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ทางด้านบรรณารักษศาสตร์
- ร่วมมือประสานกัน เพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าและวิจัยสำหรับนิสิตและอาจารย์

ศูนย์เอกสารประเทศไทย → หอสมุดกลาง

- ส่งหนังสือที่ใคร่ขอมอบมา และเห็นสมควรให้หอสมุดกลางเก็บ
- ให้ความร่วมมือกับหอสมุดกลางในการค้นหาเรื่องที่ต้องการ
- ร่วมมือกับหอสมุดกลางทำรายการ เพื่อประโยชน์ในการค้นคว้า

ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา → หอสมุดกลางและศูนย์เอกสารประเทศไทย

- จัดทำสื่อทัศนูปกรณ์ไปให้ใช้ในห้องสัมมนา และห้องประชุม
- จัดทำวัสดุอุปกรณ์ประเภทกราฟฟิค และภาพถ่ายไปให้ใช้ในกิจกรรม
- จัดทำวัสดุยกยอส่วนไปให้

1.2 ขอบข่ายและข้อกำหนดของโครงการ

1. โครงการนี้ดำเนินการตามแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 4 ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยอาศัยจำนวนทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใ้กว้างไว้แล้ว เป็นหลักเกณฑ์
2. ความต้องการของโครงการในค่านปริมาณ เช่น จำนวนหนังสือจำนวนที่นึ่งอ่านหนังสือในห้องสมุด ฯลฯ ผู้วิจัยมีใ้ถือคามตัว เลขจากโครงการที่มหาวิทยาลัยกำหนดขึ้นมา แต่จะอาศัย เกณฑ์ต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับกันทั่ว ๆ ไป
3. การพิจารณาเกณฑ์ต่าง ๆ จะอาศัยจากเกณฑ์มาตรฐานที่มีการวิจัยมาแล้ว และในกรณีที่ยังไม่มีการตั้ง เกณฑ์ จะพิจารณาจากความเหมาะสมของสภาพความเป็นจริง โดยอาศัยหลักการทางค่านต่าง ๆ ที่เห็นสมควร
4. อัตราการ เพิ่มจำนวนของนิสิตและอาจารย์ จะถือตามนโยบายของมหาวิทยาลัย เป็น เกณฑ์ และถ้าหากไม่มีการ เปลี่ยนแปลงนโยบาย จะถือว่า อัตราการ เพิ่มนี้มีค่างที่
5. สถานที่ตั้งของโครงการ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมของที่ตั้งเอง โดยมีใ้ยึดถือที่ตั้งตามที่หน่วยวางแผน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็น ผู้กำหนด

1.3 วิธีรวบรวมข้อมูลและการดำเนินงาน

แผนงานในการค้นคว้าและวิจัย ได้จัดแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับโครงการ (Study of Library design)
2. สสำรวจสภาพปัจจุบันของโครงการ (Survey of Existing Condition)
3. วิเคราะห์รายละเอียดโครงการ (Program Analysis)
4. สรุปรายละเอียดโครงการ (Programming: Spatial Requirements)
5. ศึกษาผังแม่บทของมหาวิทยาลัย (Master Planning)
6. หาแนวทางและตั้งหลักเกณฑ์การออกแบบ (Design Concept)
7. ดำเนินงานออกแบบ (Design Work)

รายละเอียดวิธีรวบรวมข้อมูลและการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1. ระยะเวลาศึกษาทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับโครงการ โดยการค้นคว้างานออกแบบอาคารห้องสมุด ศึกษาหนังสือที่เกี่ยวกับการใช้โสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ประกอบการศึกษา และติดต่อปรึกษาข้อมูลเบื้องต้นกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานผัง และหน่วยวิจัยสถาบันของมหาวิทยาลัย บรรณารักษ์ห้องสมุดกลาง หัวหน้าหน่วยโสตทัศนศึกษากลาง และเจ้าหน้าที่ของศูนย์เอกสารประเทศไทย นำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับมาจัดเป็นประเภท คัดข้อมูลที่ไม้องการใช้ออก และทำบัญชีชื่อเรื่องข้อมูลที่ต้องการ เพื่อสะดวกในการค้นหา
2. ทำการสำรวจสภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัย โดยศึกษาโครงสร้าง สถานภาพของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันเกี่ยวกับโครงการศึกษา บุคคลากร นิสิตและการเงินเพื่อนำไปสู่การคาดคะเนความต้องการของมหาวิทยาลัยในอนาคต ตลอดจนศึกษานโยบายและเป้าหมายของมหาวิทยาลัยตามแผนพัฒนาการศึกษาในระยะที่ 4 (2520-2524) เนื่องจากโครงการศูนย์บริการวิชาการได้รับการบรรจุในแผนระยะนี้ด้วย ข้อมูลในระยะนี้ ส่วนใหญ่จะได้รับจากหน่วยงานผัง และหน่วยวิจัยสถาบันของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. สํารวจสถานภาพปัจจุบันของส่วนประกอบ ซึ่งได้แก่ หอสมุดกลาง โสตทัศนศึกษากลาง และศูนย์เอกสารประเทศไทย เพื่อพิจารณาความจำเป็น และความเหมาะสมของโครงการในการปรับปรุงและขยายงาน ข้อมูลจะได้จากการสำรวจหน่วยงานนั้น ๆ โดยตรง จากนั้นก็พิจารณาความต้องการของโครงการที่จะให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ โดยอาศัยเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ศักยภาพ และความเหมาะสมของสภาพที่เป็นจริงประกอบกัน จะมีการวิเคราะห์ความต้องการของโครงการทางด้านหน้าที่ใช้สอย พื้นที่ใช้สอย ความสัมพันธ์ของหน้าที่ใช้สอย ความยืดหยุ่นตัว และการขยายตัวในอนาคต
4. จากการวิเคราะห์ความต้องการของโครงการ ก็นำมาสรุปเป็นรายละเอียดความต้องการของโครงการ เพื่อที่จะเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบทางสถาปัตยกรรมต่อไป
5. ศึกษาและวิเคราะห์ผังแม่บท (Master Plan) ของมหาวิทยาลัย เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของที่ตั้งของโครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากหน่วยวางผังมหาวิทยาลัย
6. ศึกษาแนวทางออกแบบทางด้านระบบการวางผัง (Planning System) ระบบโครงสร้าง (Structural System) และระบบอุปกรณ์และเครื่องกล (Mechanical System) ของอาคาร โดยศึกษาจากหนังสือที่เกี่ยวข้องและปรึกษาวิศวกรคํานต่าง ๆ
กำหนดแนวความคิดการออกแบบ (Design Concepts) เป็นข้อ ๆ ที่คิดว่าเหมาะสมสำหรับโครงการศูนย์บริการวิชาการแห่งนี้
7. กำหนดงานออกแบบตามความต้องการของโครงการและหลักเกณฑ์ที่วางไว้

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

โครงการศูนย์บริการวิชาการ เป็นโครงการที่ทางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำลังเริ่มดำเนินการ ดังนั้น จากการวิจัยโครงการนี้ คาดว่าทางมหาวิทยาลัยจะได้รับประโยชน์โดยตรงดังนี้ คือ

1. มหาวิทยาลัย สามารถทราบสถานการณ์ปัจจุบันของหน่วยงานที่จะรวมกัน เป็นศูนย์บริการวิชาการ ทำให้ทราบถึงความเหมาะสมของการที่จะต้องมี การปรับปรุง และขยายงานของหน่วยงานเดิม และทราบถึงการคาด กะแนวความต้องการของโครงการด้วย
2. ผลจากการวิจัย จะทำให้ทราบถึงความต้องการของโครงการที่แท้จริง เพราะอาศัยสถิติตัวเลขต่าง ๆ จากความเป็นจริง และวิเคราะห์หา ความต้องการจากเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ
3. ทำให้ทราบความเป็นไปได้อัน (feasibility) ของโครงการซึ่งจะ ทำให้ทางมหาวิทยาลัยสามารถตัดสินใจลงทุน เพื่อโครงการนี้ให้ได้ประโยชน์ มากที่สุด
4. การวิเคราะห์ที่ตั้งของโครงการ จะช่วยให้นิสิตและคณาจารย์ส่วนใหญ่ มาใช้ศูนย์นี้ให้เป็นประโยชน์ทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้น
5. จากการวิจัยระบบของการออกแบบ จะช่วยให้การเลือกระบบการวางผัง ระบบโครงสร้าง และระบบเครื่องกลต่าง ๆ เป็นไปอย่างถูกต้องตาม หลักวิชาการ มีความประหยัดและมีประสิทธิภาพที่จะอำนวยความสะดวก ตามเป้าหมาย

นอกจากประโยชน์ที่คาดว่าจะมีต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยตรงแล้ว ยัง คาดว่า จะมีประโยชน์ต่อการศึกษาการออกแบบงานสถาปัตยกรรมอีกด้วย เพราะการดำเนิน ขั้นตอนตั้งแต่เริ่มการจัดตั้งโครงการ จนถึงการออกแบบในขั้นสุดท้าย จะมีวิธีการวิเคราะห์ และวิธีการดำเนินงานที่ค่อนข้างสมบูรณ์ จึงคาดว่าจะสามารถอำนวยความสะดวก การออกแบบได้พอสมควร ตามความมุ่งหมายของการศึกษาแผนกวิชาสถาปัตยกรรม